

4. ענפי המשק

I ההתפתחויות העיקריות בענפי המשק²¹

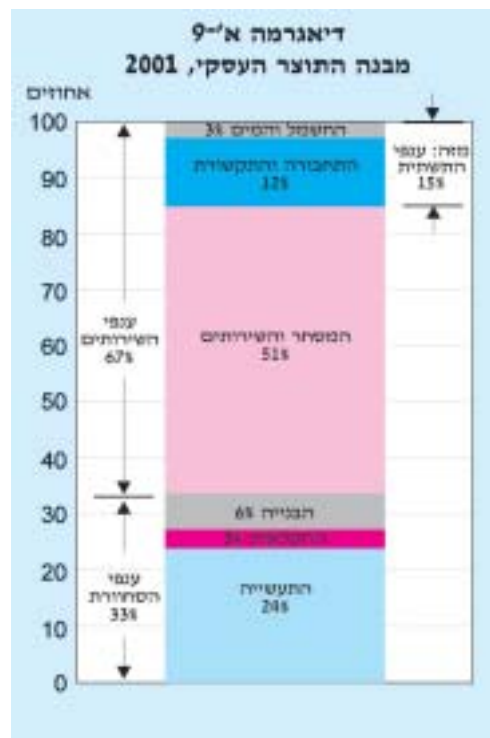
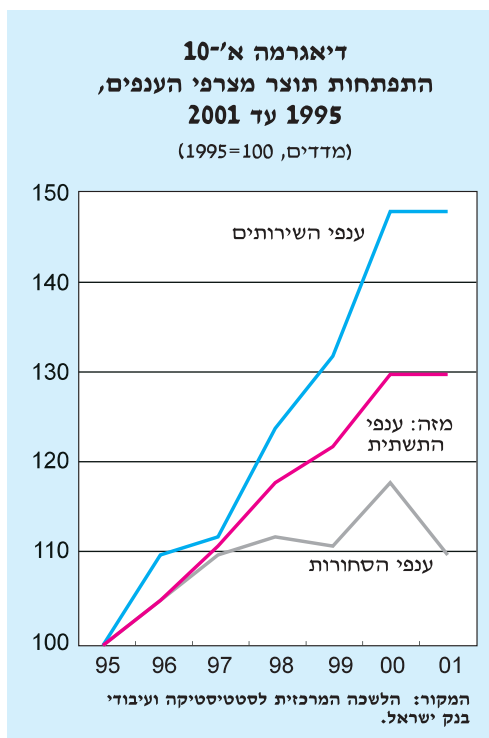
המיתון התבטא השנה בירידה של ממש בתוצר ענפי הסחורות²², כ-6 אחוזים, ובקיפאון בצמיחתם של ענפי השירותים²³ (לוח א'-7 ודיאגרמות א'-9 וא'-10). ההתפתחות השוטפת של ענפי המשק היא תוצאת השילוב של השפעות זמן קצר, כמחזור העסקים, והתפתחויות ארוכות טווח.

ההתפתחויות של הטווח הקצר משקפות השנה בעיקר שלושה זעזועים בצד הביקוש - מבית ומבחוץ: בישראל - המצב הביטחוני-מדיני; בעולם - התמתנות בסך הביקושים וירידות בענפי הטכנולוגיה העילית. הזעזועים הנזכרים לא פגעו בצריכה הפרטית, שגדלה השנה בכ-4 אחוזים (ללא בני-קיימא), ולכן הענפים הניזונים ממנה נפגעו פחות. לעומת זאת נפגעו מאוד הענפים הניזונים מהביקוש של חו"ל.

ההתפתחויות של הטווח הארוך, שנמשכו השנה, הן גידול משקלם של ענפי השירותים וירידת משקלם של ענפי הסחורות בתוצר של המשק; זאת בעיקר משום שעם העלייה ברמת החיים פוחת משקל החקלאות, עולה משקל השירותים, ומשקלה של התעשייה עולה

ירידת התוצר השנה מקורה בענפי הסחורות, בעוד שתוצר השירותים לא השתנה משמעותית.

בטווח הארוך גדל משקל השירותים בתוצר, ומשקל הסחורות יורד.

21 הסעיפים הבאים דנים בתוצר העסקי (ובפרט) כפי שהוא נמדד בענפי המשק (לוח א'-נ'-1.11) - ולא מצד השימושים (על פי החשבוונאות הלאומית) - המדידה שימשה את החלק הראשון של פרק זה. במדידה על פי ענפי המשק משמשים, מלבד המדידה של התוצר, גם מדדים אחרים, ובהם הפדיון ושעות העבודה.

22 התעשייה, החקלאות והבנייה.

23 המסחר והשירותים, התחבורה והתקשורת והחשמל והמים.

עד לרמה מסוימת. ההתרחבות בשירותים ניזונה גם מהתפתחויות של צד ההיצע – ההתפתחות הטכנולוגית המהירה בתקשורת וממיקור חוץ (הוצאת פעילויות מתוך החברות לחברות שירותים חיצוניות, outsourcing). אשר לתעסוקה – ענפי השירותים תרמו השנה לגידולה של תשומת העבודה, בעוד שענפי הסחורות הקטינו אותה. כיוון שבאחרונים הירידה בתשומת העבודה עלתה על ירידת התוצר, גדל משמעותית פריון העבודה²⁴ – ובמידה מסוימת אף הפריון הכולל של ענפי הסחורות – בעוד שבענפי השירותים פחת הפריון. גידולו של פריון העבודה בענפי הסחורות הוא המשך לגידול הרצוף המאפיין אותו זה חמש שנים. הירידה בתוצר הסחורות נבעה בעיקר מירידה של תוצר התעשייה והבנייה ועלייה מתונה של תוצר החקלאות.

ירידתה של הבנייה בכ-9 אחוזים היא המשך לירידה הרצופה בשלוש השנים הקודמות. לאחר הגידול הרב של תוצר הענף עד 1997, עם קליטת גל העלייה הגדול של שנות התשעים. על התאמה זו נוספה השנה ירידה שקשורה למיתון, וכנראה גם להשקעה עודפת בשנת 2000. השנה אמנם גדלו ההשקעות במבני התשתית, אך משקלן בענף נמוך מכדי לשנות את מגמות התפתחותו. הענף מאופיין בעתירות עבודה גבוהה, ומשלם את השכר הנמוך ביותר במשק (לוח א'–7). השנה נמשכה ההתפתחות שאפיינה את מבנה הייצור של הענף בשנים האחרונות: תשומת העבודה ירדה (בניגוד לעלייה בשנים קודמות) אף יותר משירד התוצר, בעוד שההון המשרת את הענף גדל מאוד²⁵. גידולו של ההון לעובד הואץ מכ-11 אחוזים לשנה בשנים 1996 עד 2000 ל-25 אחוזים ב-2001 – כמעט פי 2 1/2 מגידולו במגזר העסקי כולו. עם זאת ההון לעובד נותר עדיין נמוך מאוד, כחמישית מאשר בכלל המגזר העסקי.

תוצר התעשייה ירד השנה בכ-7 אחוזים – לאחר עלייה תלולה בשנה הקודמת, עיקרה בתעשיות הטכנולוגיה העילית – ועלייה של תוצרו בכ-2 אחוזים לשנה בממוצע ב-1998 ו-1999. תנודתיות זו קשורה בעיקר בהתמחות התעשייה בתחום האלקטרוניקה, שהביקוש למוצריה התנוודד מאוד בשנתיים האחרונות, בעולם ובארץ. תוצר החקלאות גדל השנה בכ-5 אחוזים, בעיקר בשל גידול הביקוש הנובע מגידול האוכלוסייה.

היעצרות הצמיחה של המסחר והשירותים השנה מורכבת מירידה בשירותים, במידה רבה כתוצאה מהכיווץ הגדול בחברות ההזנק ובענף ההארכה, ומהמשך העלייה במסחר. ההתפתחות החיובית-יחסית במסחר מוסברת בקשר ההדוק יותר לצריכה הפרטית, המושפעת פחות משאר השימושים מן ההתפתחויות בעולם. מאחר שהענף הוא עתיר עבודה, המשיך גידולו ותרם השנה, כאמור, לתשומת העבודה במשק. תוצר התחבורה והתקשורת לא גדל השנה – תוצאת ירידה בתחבורה והמשך הצמיחה בתקשורת, עם התפתחות התחרות בתחומי הטלפון הנייד, שירותי הטלוויזיה והאינטרנט המהיר.

ירידת התוצר של התעשייה והבנייה הובילה את הירידה במשקל הסחורות.

הירידה בתעשיות הטכנולוגיה העילית הפחיתה את תוצר התעשייה.

גידול הצריכה הפרטית תרם לביקוש לשירותים.

24 התוצר לתשומת עבודה.

25 אנחנו מתייחסים למלאי ההון המשרת את ענפי המשק כפי שהוא נמדד בתחילת השנה (בעוד שהפעילות מתייחסת למהלך השנה). גידול של מלאי ההון לעובד יכול לבטא אפוא הגדלה של ההון, המשקפת את ההתפתחויות והציפיות של השנה הקודמת.

לוח א'-7
המאפיינים של ענפי המשק, 1996 עד 2001
 (שיעורי השינוי במונחים שנתיים, מחירים קבועים)

השכר החודשי למשרת שכיר ⁴	הון / עבודה	התוצר השנתי ליחידת הון ³	פריזון הייצור הכולל	התוצר לתשומת עבודה	ההון ²	תשומת העבודה	התוצר	ההרכב הענפי ¹ (משקולות)	
1996-2000									
4.7	7.2	-2.5	1.9	4.4	7.9	0.7	5.1	25.6	תעשייה
3.5	-3.2	4.6	2.6	1.2	0.0	3.3	4.6	3.3	חקלאות ⁵
1.0	2.5	-2.2	-0.9	0.3	7.6	5.0	5.3	12.3	תחבורה ותקשורת
2.1	11.2	-12.8	-4.7	-3.0	11.9	0.6	-2.4	9.0	בנייה
4.1	9.2	-6.5	-1.3	2.2	16.7	6.8	9.1	47.1	מסחר ושירותים ⁶
3.7	4.7	-0.1	2.6	4.7	5.6	0.8	5.5	2.8	חשמל ומים
3.6	4.2	-3.6	-0.9	0.5	8.5	4.1	4.6	100.0	סך כל המגזר העסקי
3.7	6.2	-3.7	0.4	2.3	7.3	1.0	3.3	37.8	מזה: ענפי הסחורות
3.3	2.5	-0.9	0.6	1.6	9.2	6.5	8.2	62.2	ענפי השירותים
1.2	2.5	-1.6	-0.3	0.9	7.1	4.4	5.4	15.1	מזה: ענפי התשתית
2001									
2.9	14.3	-12.8	-5.1	-0.3	6.8	-6.6	-6.9	23.9	תעשייה
6.0	13.6	5.0	13.0	19.3	0.4	-11.6	5.4	3.3	חקלאות ⁵
0.6	7.1	-6.6	-3.2	0.0	6.9	-0.2	-0.1	12.2	תחבורה ותקשורת
-0.3	25.3	-16.3	0.8	4.9	8.5	-13.4	-9.2	6.5	בנייה
3.1	8.7	-8.6	-3.8	-0.7	9.4	0.6	-0.1	51.2	מסחר ושירותים ⁶
2.6	6.4	-2.1	1.4	4.2	2.5	-3.7	0.4	2.8	חשמל ומים
3.3	10.5	-8.0	-1.6	1.7	6.6	-3.5	-1.9	100.0	סך כל המגזר העסקי
3.1	17.5	-11.9	-2.0	3.5	6.3	-9.5	-6.3	33.7	מזה: ענפי הסחורות
2.5	6.2	-6.3	-2.9	-0.5	6.7	0.4	-0.1	66.3	ענפי השירותים
0.7	6.4	-5.5	-2.3	0.5	5.8	-0.6	0.0	15.1	מזה: ענפי התשתית

(1) לא כולל שירותי בנקים וקופים, טעויות והשמטות.

(2) הנכסים הלא-מוחשיים נכללו בענף מסחר ושירותים, ומכאן ההבדל לעומת נתון ההון בענף המסחר והשירותים.

(3) זרם שנתי למלאי בתחילת שנה (שניהם בש"ח).

(4) לא כולל את עובדי השטחים.

(5) ההבדל לעומת הנתון בפרק החקלאות נובע מכך שכאן נכלל סעיף הגינון.

(6) כולל חברות הזנק.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.